

DĚDICKÉ PRÁVO

Pojem, zásady, východiska právní úpravy a předpoklady dědění

Citáty

- Johann Kaspar Lavater, švýcarský básník, filozof a kněz 1741 - 1801
„Nikdy si nenamlouvejte že někoho dobře znáte pokud jste se s ním nedělili o dědictví“
- Niccolo Machiavelli, italský politik a spisovatel 1469 - 1527:
„Lidé rychleji oželí ztrátu otce než ztrátu dědictví po něm
- Woody Allen, americký scénárista, herec, komik, režisér 1935:
„Být chudý má své výhody. Když je vám 70, vaše děti vás neprohlásí za duševně chorého, aby získaly kontrolu nad vaším majetkem.“ — Woody Allen

Východiska „nového“ dědického práva

- Snaha o znovunavrácení tradiční šíře autonomie vůle zůstaviteli, odraz na první pohled patrná změna, místo dřívějších 26 §§ je dědické právo obsažené ve 245 §§
- Snaha o navrácení tradičních institutů, které z našeho dědického práva vymizely v 50. a 60. letech
- Hlavním pramenem při rekodifikaci dědického práva Obecný občanský zákoník z roku 1811
- Dalšími prameny rakouský, německý či švýcarský občanský zákoník

Hlavní zásady dědického práva

- Zásada zachování hodnot (motivační faktor)
- Zásada přechodu majetku na jednotlivce (logická přednost jednotlivců při zákonném dědění)
- Zásada familirizace (snaha o rodinnou soudržnost)
- Zásada rovnosti (konkretizace ústavního principu)
- Zásada univerzální sukcesse (nikoli absolutní!!)
- Zásada volnosti přijmout dědictví či odmítnout dědictví (autonomie vůle)
- Princip asistence veřejné moci při nabytí dědictví (ex offio pozůstal. řízení soudní)

Pojmy dědictví a pozůstalost

- Pozůstalost je jmění zůstavitele nebo jeho část v okamžiku jeho smrti (§1475)
- Dědictví je ta část pozůstalosti, který skutečně připadne na dědice

Předpoklady dědění

- 1. smrt zůstavitele
- 2. způsobilý dědic
- 3. existence jmění
- 4. dědický titul

Smrt zůstavitele

- Objektivní právní skutečnost
- Stanovení dle § 26/1,2 (důkaz smrti)
- Popřípadě dle § 73 a násl. (domněnka smrti)
- V případě pochybnosti kdy a kde § 27 a 28
- Matrika, resp. soud oznámí soudu skutečnost o smrt
- Ten zahájí řízení o pozůstalosti
- Jmenuje notáře (soudního komisaře) (na www Notářské komory lze nalézt jméno jmenovaného notáře pro daný případ)

DĚDICKÁ NEZPŮSOBILOST

(tradiční sankce ex offio vůči dědici –stav ex lege...)

- § 1481 – 1483
- Sankce za „špatné“ chování dědice (nikoli pouze potomka x vydědění)
- Není nutná aktivita či právní jednání zůstavitele, zakládající tuto sankci x od vydědění
- Soud přihlíží (měl by přihlížet☺) ex offio

Důvody dědické nezpůsobilosti

- Úmyslný trestný čin x zůstaviteli, jeho potomkům, předkům, manželu
- Zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele
- Ledaže mu zůstavitel toto chování **výslovně prominul**
- Domácí násilí (v den smrti musí probíhat rozvodové řízení)
- Zbavení rodičovské odpovědnosti, její zneužívání či zaviněné zanedbávání
- Potomek nezpůsobilého není sankcionován (i když vyloučená přežije zůstavitele, mimo domácího násilí)

Vydědění (volní jednání, nepřihlíží se ex offio, formální požadavky viz závět')

- §1646 – 1649 právní jednání zůstavitele, jimž ze zákonných důvodů zůstavitel vylučuje potomka z práva na povinný díl nebo jej zkracuje
- Dříve obligatorně právní jednání, dnes lze uvedení kauzy velmi rázně doporučit, jinak :
- §1648: není-li důvod uveden, je nutné aby byl následně zákonný důvod vydědění proti potomku prokázán
- Vydědění se automaticky vztahuje i na potomky vyděděného (mimo případů, kdy vydědění potomek předemře a mimo výslovně opačného přání zůstavitele a mimo vydědění marnotratníka)

Existence jmění –aneb, kde nic není, ani čert nebere a ani se nedědí (leč řízení o pozůstalosti se zahájit musí)

- Jedním z předpokladů vydání usnesení, jímž soud zastavuje řízení o dědictví proto, že zůstavitel nezanechal vůbec žádný majetek (§ 153 ZŘS), nebo proto, že zůstavitel zanechal jen majetek nepatrné hodnoty, cca do 25tis. Kč., který se vydává tomu, kdo se postaral o pohřeb (§ 154 ZŘS), je tedy skutečnost, že v řízení o dědictví nevyšel najevo žádný majetek, o němž by bylo sporné, zda ke dni smrti zůstavitele patřil zůstaviteli.

Judikatura k vydání majetku nepatrné hodnoty

- nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 3185/13, kde Ústavní soud uvádí: „*Souhrnně vyjádřeno, jestliže okresní soud v dědickém řízení přistoupil k vydání majetku nepatrné hodnoty, který zanechal zůstavitel, aniž by se dotázal stěžovatele jako vypravitele pohřbu, zda s jeho převzetím souhlasí, vybočil tím nejen z ústavně konformní interpretace ustanovení § 175h odst. 2 o. s. ř., ale i ze standardů výkladu, jež je v soudní praxi respektován, čímž porušil ústavně zaručené právo stěžovatele na spravedlivý proces, garantované v čl. 36 odst. 1 Listiny. Okresní soud současně v rozporu s čl. 38 odst. 2 Listiny zasáhl do stěžovatelova práva na projednání věci v jeho přítomnosti tak, aby mohl ovlivnit průběh řízení výkonem svých procesních práv a povinností účastníka dědického řízení. (...)* Pro úplnost je možno poznamenat, že aktuální právní úprava, tj. zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, již ve svém § 154 výslovně váže vydání majetku nepatrné hodnoty na souhlas vypravitele pohřbu.“

Odměny notáře dle vyhlášky 196/2001 Sb. v platném znění

- majetek ve výši **1 milión korun** - odměna notáře je 11 300 korun + DPH
- majetek ve výši **2 milióny korun** - odměna notáře je 16 300 korun + DPH
- majetek ve výši **5 miliónů korun** - odměna notáře je 23 300 korun + DPH
- majetek ve výši **10 miliónů korun** - odměna notáře je 28 300 korun + DPH
- majetek ve výši **20 miliónů korun** – odměna notáře je 38 300 korun + DPH

Specifické způsoby přechodu určitých práv

- Pohledávka ze stavebního spoření (závazek ze smlouvy o stavebním spoření zaniká – dříve přecházel na manžela a pohledávka na výplatu se stává součástí pozůstalosti)
- Nájem bytu – smrt pronajímatele (neznamená zánik nájemního vztahu, §2222/1 mohou si strany jako výpověď-důvod smrt pronajímatele sjednat, pak do 3měs od doby, kdy se o smrti dozvěděl, může nájemce vypovědět)

-
- **Nájem bytu –smrt nájemce** § 2279 (přechod na člena společné domácnosti, který se zůstavitelem v den smrti žil a nemá vlastní byt)
 - Pokud touto osobou je osoba, neuvedená v §2279 –podmíněno souhlasem pronajímatele, omezení nájemní doby 2 roky po tomto přechodu
 - **Smrt výlučného nájemce** bez osob v domácnosti § 2282 -2284
 - **Pojistné smlouvy** – životní pojištění – plnění obmyšlené osobě (ovšem s jejím souhlasem za života –výjimka nezletilý, tam automatický souhlas)
 - Pokud souhlas není, pak plnění ze smlouvy podle § 2826/2, tak manžel, děti, rodiče pojištěného, pokud nejsou, tak dědici
 - **Mzda a platová práva přechází na manžela, děti, rodiče, pokud žili ve společné domácnosti (§328ZP) (tzv. zákonný odkaz –až když jej uplatnit nelze, pak dědicové)**

Práva a povinnosti, která smrtí zanikají

- **Bolestné a náhrada za ztížení společenského uplatnění** (pokud nebyla uznána či uplatněna u orgánu veřejné moci zůstavitelem za jeho života)
- **SJM**
- **Vyživovací povinnost**
- **Osobní služebnost (např. právo bytu)** – pro oprávněnou osobu, smrtí povinného přechází na dědice
- **Právo na výměnek**

Jak již nebýt dědicem: ZŘEKNUTÍ SE DĚDICTVÍ § 1484 an.

- Presumptivní dědic se ještě za života zůstavitele smluvně zřekne svého práva stát se dědicem
- Nepominutelný dědic se zříká i svého práva na povinný díl
- Rozsah zřeknutí dispozitivní
- Smlouva může být úplatná i bezúplatná
- Nenabude-li ten, v jehož prospěch se presumptivní dědic zřekl, platí, že nabude presumptivní dědic (dispozitivní)
- Může být alternativní řešení následně žádoucího započtení na dědický podíl (presumptivní dědic již za života zůstavitele něco obdržel)
- Forma smlouvy - veřejná listina, zrušení prostá písemná

Odmítnutí dědictví (1485 až 1489 NOZ)

- Podstata shodná s dosavadní úpravou
- Odmítnutí lze předem vyloučit dědickou smlouvou
- Nepominutelný dědic může odmítnout s výhradou povinného dílu
- Právo odmítnou v případě smrti dědice přechází ve lhůtě k odmítnutí na jeho dědice
- Odmítnutí s výhradou, podmínkou, je neplatné

Vzdání se dědictví (§1490 NOZ)

- V rámci dědického řízení ve smlouvou ve prospěch jiného dědice
- Lze se vzdát v jakémkoli rozsahu
- Podmíněno souhlasem druhé strany
- Ochrana práv třetích osob

Zcizení dědictví (§ 1714 – 1720 NOZ)

- Dispozice s dědictvím mezi zcizitelem dědictví po nabytí dědictví a nabyvatelem na základě smlouvy mezi nimi
- Uzavření smlouvy o zcizení před smrtí zůstavitele bez právních účinků
- Smlouva o zcizení uzavřená bez seznamu práv a povinností spadajících do pozůstalosti je smlouvou odvážnou, tzn. rizika plně přechází na nabyvatele
- Povinnost oznámit soudu, že došlo ke zcizení dědictví
- Ochrana věřitele - solidarita zcizitele a nabyvatele dědictví ve vztahu k dluhům

Výhrada soupisu pozůstalosti a soupis pozůstalosti (§ 1674 a 1684-1689 NOZ)

- Soupisem pozůstalosti se zjišťuje pozůstalostní jmění a určuje se čistá hodnota majetku v době smrti zůstavitele.
- dědic má právo vyhradit si soupis do jednoho měsíce ode dne, kdy ho soud o tomto právu vyrozumí, z důležitých důvodů lze prodloužit

Ad jmění zůstavitele:

- Soud nařídí soupis pozůstalosti:
- pokud to uplatní dědic, nebo je-li to potřebné pro výpočet povinného dílu
- Je-li mezi dědici osoba ne plně svéprávná, neznámá, právnická osoba veřejně prospěšná či zřízená ve veřejném zájmu
- Při nejistotě, kdo je dědicem
- Žádá-li o to věřitel
- Osvědčí-li věřitel zůstavitele, že tu je pro provedení soupisu jiný závažný důvod

Dědická smlouva (§ 1582-1593 NOZ)

- dvojí právní útvar -smlouva a závět'
- Nejsilnější dědický titul
- Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá (§ 1582 zák. č. 89/2012 Sb.)
- Forma veřejná listina
- Zákaz dispozice s celou pozůstalostí
- Čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná ostatním pořízením

Ad Dědický titul: Dědická smlouva - pokračování

- Dědická smlouva neomezuje zůstavitele v dispozici s majetkem za jeho života
- Pořízení neslučitelné s dědickou smlouvou – dědic se může dovolat neúčinnosti
- Rozvodem se dědická smlouva neruší, není-li jiné dohody
- Zánik smluvních účinků
- zrušení dědické smlouvy dohodou
pořízením závěti
- rozvodem manželství, pokud se tak manželé ve smlouvě dohodli (§ 1593 NOZ)
- rozhodnutím soudu po rozvodu manželství (§ 1593 NOZ)
- prohlášením manželství za neplatné.

ZÁVĚŤ

- Právní jednání zůstavitele, jímž povolává k celé své pozůstalosti, případně k její části jednoho či více dědiců
- Dovětek – není samostatný dědický titul, je vedle závěti a dědické smlouvy druhem posledního pořízení, lze aby působil v rámci závěti či dědické smlouvy, může být intestátní (vedle zákonného dědění), může dědici nařizovat podmínky, dokládat čas či ukládat příkaz, či může obsahovat odkaz
- Holografní, alografní, veřejná listina
- Závět' s úlevami

Pořizovací způsobilost

- Osoba omezené ve svéprávnosti, může v jakékoli formě pořídit, pokud se uzdravila a je schopna projevit svoji vůli
- Osoby omezené v rámci omezení jen ve formě veřejné listiny
- Omezení z důvodu návyku (alkohol, drogy..) – v rozsahu omezení jakkoli, max. o polovině pozůstalosti. Zbytek zákonným dědicům
- Nezletilí nad 15 ne plně svéprávní veřejná listina

Omyl v závěti

- Podstatný omyl – neplatnost pouze toho ustanovení, kterého se omyl týká
- Podstatný, týká-li se:
 - Dědice
 - podílu či věcí
 - Podstatných vlastností věcí
 - Nesprávné popsání není omyl

Svědkové závěti

- Podepisuje se na listinu a doloží, že se jedná o svědka a osobní údaj (narození, adresa, č.OP, atp..)
- Nezpůsobilí jako svědci jsou: - nesvéprávná osoba,
 - osoba neznalá jazyka
 - odkazovník o tom, co se mu zůstavuje
 - dědic či zaměstnanec dědice či odkazovníka,či osoba jim blízká

Vedlejší doložky v závěti

- Podmínka
- Doložení času
- Příkaz

Vždy vhodné v kombinaci ustanovit správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti (nebo oba), když jen vykonavatele, tak mu náleží i správa

Dědění ze zákona

(§ 1633-1641 NOZ)

- Nově šest dědických tříd
- První třída dědiců (§ 1635 NOZ) až na formulaci reprezentačního práva shodně se stávající úpravou)
- Druhá třída dědiců (§ 1636 NOZ) – shodně se stávající úpravou
- Třetí třída úpravou dědiců (§ 1637 NOZ) – shodně se stávající
- Čtvrtá třída dědiců (§ 1638 NOZ) – shodně prarodiče x nově nedědí v této třídě jejich děti
- Pátá třída dědiců (§ 1639 NOZ) – nově jen prarodiče rodičů zůstavitele.
- Šestá třída dědiců (§ 1640 NOZ) – nově vnuci sourozenců a děti prarodičů tzn. strýcové a tety zůstavitele

Nepominutelný dědic – povinný díl

- Nepominutelným dědicem je pouze potomek (děti a jejich potomci) § 1643
- Náleží jim povinný díl
- Může mít podobu dědického podílu nebo odkazu, ale musí zůstat nezatížen
- Právo nemá ten, kdo se zřekl, kdo byl vyděděn nebo nezpůsobilý, ale při výpočtu se na něj hledí
- Nemá právo na podíl z pozůstalosti, ale pouze má OBLIGAČNÍ nárok vůči, na peněžní částku

DAROVÁNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI!!! 2063 NOZ. Zde se uvádí, že darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu

darovací smlouva pro případ smrti, předpoklady: musí být tedy splněny následující podmínky:

uzavření darovací smlouvy ve smyslu příslušných ustanovení § 2055 až § 2078

NOZ,

převedení vlastnického práva k daru je odloženo odkládací podmínkou, že

obdarovaný dárce přežije,

obdarovaný dar přijímá,

dárce se výslovně vzdává práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu,

darovací smlouva pro případ smrti musí být uzavřena v písemné formě (ve smyslu

§ 2057, 1. a 2. NOZ)

Obejití ochrany nepominutelných dědiců???!

Ochrana nepominutelných dědiců (§1642) se na darování pro případ smrti nevztahuje, neboť se nejedná o dědění, ale darování

V okamžiku smrti dárce přechází majetek na obdarovaného, tzv. není součástí pozůstalosti po zůstaviteli (dárce)

Omezení pouze podle § 2058 – budoucí majetek může dárce darovat ve výši poloviny svého majetku

Velikost povinného dílu

- § 1643/2
- Nezletilý min. $\frac{3}{4}$ z jeho zákonného dědického podílu
- Zletilý $\frac{1}{4}$ jeho zákonného dědického podílu

Započtení na povinný díl a dědický podíl § 1658-1664

- Snaha o „spravedlivé“ rozdělení zůstavitelova jmění mezi dědice
- Značná právní nejistota, zůstavitel již nežije x prevence – za života uzavřít smlouvu o zřeknutí se
- Započítává se to, co dědic od zůstavitele obdržel za života – mimo obvyklá darování
- Žádný dědic nemá povinnost nikomu něco vydat
- Započítává se hodnota podle doby odevzdání, v mimořádných případech může soud rozhodnout jinak

Započtení na povinný díl § 1660

- Co nepominutelný dědic obdržel z pozůstalosti (nejen jako dědictví, ale i odkazem nebo jiným opatřením zůstavitele – darování pro případ smrti??asi ano...)
- Rozdíl §1660/1 a §1660/2
- §1660/1 v posledních 3 letech – jakékoli bezúplatné plnění, mimo obvyklá darování, započítává se i to, co obdržel od zůstavitele dědicův předek, ledaže zůstavitel přikáže, aby se započtení provedlo i za dobu delší
- §1660/2 co zůstavitel poskytl „startovací doping –bydlení, podnikání, povolání, atp....časově neomezeně, pokud zůstavitel neprojeví opačnou vůli

Započtení na dědický podíl § 1662-1664

- Započtení se provede jen pokud to zůstavitel přikázal ve formě předepsané pro závět'
- Soud jen kdyby byl neodůvodněně znevýhodněn nepominutelný dědic

Právo některých osob na zaopatření § 1665-1669 (záchranná síť?? odbřemenění sociální síti??)

- Právo na zaopatření po smrti zůstavitele při splnění podmínek náleží:
- Potomkům
- Rodičům
- Manželu
- Těhotná vdova
- Neprovdaná matka

Odkaz § 1594-1629

- Podstata: zůstavitel v pořízení pro případ smrti uloží určité osoby povinnost, aby odkazovníku vydala předmět odkazu a to z pozůstalosti nebo od této osoby samotné
- Odkazovník není povinen hradit dluhy zůstavitele
- Odkazovník není účastníkem pozůstalostního řízení
- Často využíváno k dobročinným účelům (nadace, církve, dotace politickým stranám, různé předměty muzejní hodnoty, příslušným odkazům, atp.)

Odkaz (pokračování)

- Odkaz jde k tíži všech dědiců, i když odkázaná věc náleží pouze jednomu z nich
- Toto neplatí, pokud je pouze dědici A uložen příkaz vydat odkaz osobě X
- Každému dědici musí zůstat alespoň čtvrtina z hodnoty dědictví nezatížená odkazy (pokud by to přesáhlo, musí se odkaz poměrně pokrátit)

Druhy odkazu

- Odkaz věcí určených podle druhu (osoba odkazem obtížená rozhodne, která věc bude vydána) – nejčastěji odkaz peněz
- Odkaz individuálně určené věci
- Odkaz pohledávky (obtížená osoba postoupí pohledávku i s příslušenstvím a případným zajištěním odkazovníku)
- Odkaz jednotlivých věcí je možné požadovat ihned, jiné odkazy jsou splatné rok po smrti zůstavitele

Svěřenecké nástupnictví

- Situace, kdy zůstavitel svou vůlí povolá svému dědici dědice
- Možnosti:
- Povolá někoho, kdo v době smrti ještě není
- Povolá-li někoho s podmínkou rozvazovací i odkládací
- Uloží-li někomu příkaz a ten jej nesplní
- Doloží-li zůstavitel čas, na nějž má dědic dědictví nabýt nebo od kdy ho má nabýt

Svěřenecké nástupnictví - pokračování

- Subjekty:
- přední dědic a následný dědic nebo
- Dědic a svěřenecký nástupce
- Právo předního dědice – pokud mu neumožnil zůstavitel ve svém pořízení nic víc, tak má pouze právo poživatele, který max může věc zatížit či zcizit za účelem úhrady dluhů zůstavitele nebo tak může učinit se souhlasem svěřeneckého nástupce (forma veřejné listiny) nebo na návrh tak rozhodne soud (z důvodu péče řádného hospodáře ze strany předního dědice)

Svěřenecké nástupnictví – pokračování II

- Zapisuje-li se věc do veřejného seznamu, zapíše se i svěřenecké nástupnictví
- Povolání více nástupců, kteří v době smrti zůstavitele ještě neexistují – zaniká nabytím prvního, který se narodil po jeho smrti
- Nejpozději zánik uplynutím sta let od smrti zůstavitele i když byla vůle na dobu delší (kogence)
- Povolání svěřeneckého nástupce nezpl. dítěti nezpůsobilému pořizovat zanikne nabytím pořizovací způsobilosti (v rozsahu jeho povinného dílu)
- Povolání osobě s omezenou svéprávností zaniká, pokud svéprávnost nabyla